

[Schmidt.]

skabe Husmandssteder, men ogsaa Havelodder. Det var en ny Tanke, der først kom frem i 1919; og jeg har nok det Indtryk, at man maaske ikke var klar over, hvor det vilde bære hen, men man havde dog en stærk og tydelig Overbevisning om, at Jordspørgsmaalet ikke blot var et Spørgsmaal for Landbefolkningen, men ogsaa kunde have sin store Betydning for Bybefolkningen.

Endelig er der noget mere, der karakteriserer denne Lovgivning, og det er det, at Ejendomsretten forandres. Ejendomsretten forandres i den Retning, at Staten faar første Ret, og den enkeltes Ejendomsret indskrænkes, i det mindste naar Ejendommen gaar ud af Familien og over til en anden Familie. Man sikrer ogsaa Staten en vis Tilsynsret, der jo til en vis Grad ogsaa kan være en Beskyttelse — det skal jeg gerne anerkende —, og denne Beskyttelse fik i Grunden ogsaa Udtryk deri, at disse Husmænd skulde svare en Rente, der kunde sættes forskelligt efter Konjunkturerne, efter Jord- og Pengepriser, og derfor rettede sig efter Tiderne.

Altsaa, Staten blev den store Entreprenør, der kom en ny Tanke frem: Havebruget, og Ejendomsretten ændredes paa den Maade, at den ikke mere fuldkommen er den private Mands.

Saa kommer den tredie Etape, d. v. s., om den ved man endnu ikke, om den kommer, for det er de Lovforslag, som nu foreligger for Tinget, som jeg anser for den tredie Etape.

Naar jeg kort skal skitsere dem, vil jeg sige, at den Stilling, som Staten allerede har faaet i 1919, som den store Entreprenør paa Udstykningens Omraade, bliver styrket fremdeles og ogsaa udvidet. Man sikrer sig i Almindelighed større Midler og Mulighed for at være bestemmende i Jordpolitikken, den Jordpolitik, som man tager direkte i sin egen, i Statens Haand. Men der træder en ny Tanke til, som det er værd at lægge Mærke til: Kommunerne skal være et Mellemled, Kommunerne vil man give lignende Fuldmagt, som Staten har haft, til at erhverve og udstykke Jord, selvfølgelig under Statens Tilsyn.

Jeg kan ikke se andet end, at der ligger en sund Tanke i det, for saa vidt som man derved anerkender, at det vil være godt, hvis Mennesker saa vidt muligt bosætter sig i deres Hjemegn. Der er de kendt med Forholdene, der faar de lettest Familie- og Vennehjælp. Denne Tanke understreger jeg som sund og rigtig, uden dog at gaa ind paa, hvorvidt man maa strække sig med at

udvide Statens og Kommunernes Ret. Det er jo et Spørgsmaal for sig, om denne Udvikling med, at Staten og Kommunen faar disse store Rettigheder, er den rigtige.

Nyt er det ogsaa, at man for at vinde større Mulighed for at fortsætte sin Jordpolitik ogsaa vil have Ekspropriationsretten. Det er jo i og for sig ikke nyt paa den Maade, at det ikke har været foreslaaet forskellige Gange her i Tinget; men som kommende fra Regeringen er det vel nyt. Man kommer til den Fordring ud fra ganske bestemte Nødstilstande, det er vel værd at lægge Mærke dertil. Det er de smaa Husmandsbrug, der ikke i det frie Marked kan faa den Tillægsjord, som de har Brug for for at blive rentable. Det er dér, man vil hjælpe, idet man, hvor der ikke kan købes i det frie Marked, vil kunne ekspropriere. Det er forstaaeligt, men jeg vil straks sige, at den Tendens holder jeg for farlig, og jeg kan ikke være med dertil.

Jeg vil endnu en Gang og endnu stærkere understrege, at man vil oprette Havebrug. Jeg har, som sagt, det Indtryk, at man allerede længe har haft den Overbevisning, at Jordpolitik er ikke blot en Politik for Landmænd, men ogsaa for Bybefolkningen. Man er dog, synes jeg, ikke kommet ret langt frem paa dette Omraade. Her kommer man nu atter ind paa det og sætter en bestemt Sum, der kan anvendes i dette Øjemed. Jeg tror, det er værd at dvæle lidt længere ved denne Sag, som jeg tillægger stor Betydning.

Vil man oprette Havelodder, maa man være klar over, at det er noget helt andet end Husmandsbrug. Man er jo blevet enig om, at et Husmandsbrug skal være bærende for en Familie, være en Eksistensbasis for en Familie. Saa vidt er man i den Retning, at det er man temmelig enig om. Men Havelodder skal netop ikke være dette. Man maa være klar over, at de, der ønsker Havelodder, maa søge deres Erhverv andetsteds. Det er Arbejdere, Smaaahaandværkere, smaa næringsdrivende, Tjenestemænd. Men paa den anden Side er disse Havelodder alligevel mere end et Sted, hvor man bor blot; det er ogsaa et Arbejdssted for den Familie, der lever dér, og et Arbejdssted for Manden i hans Fritid. Derfor maa en saadan Havelod have et Omfang af en to Tusind Kvadratmeter, men ikke stige meget derover.

Jeg tror, at Forstaaelsen af dette Spørgsmaal er mest hjemme indenfor Socialdemokratiet. Men jeg mener ogsaa at have fundet Interesse og Forstaaelse derfor inden-